

Tannhelsesystemet på Seychellene

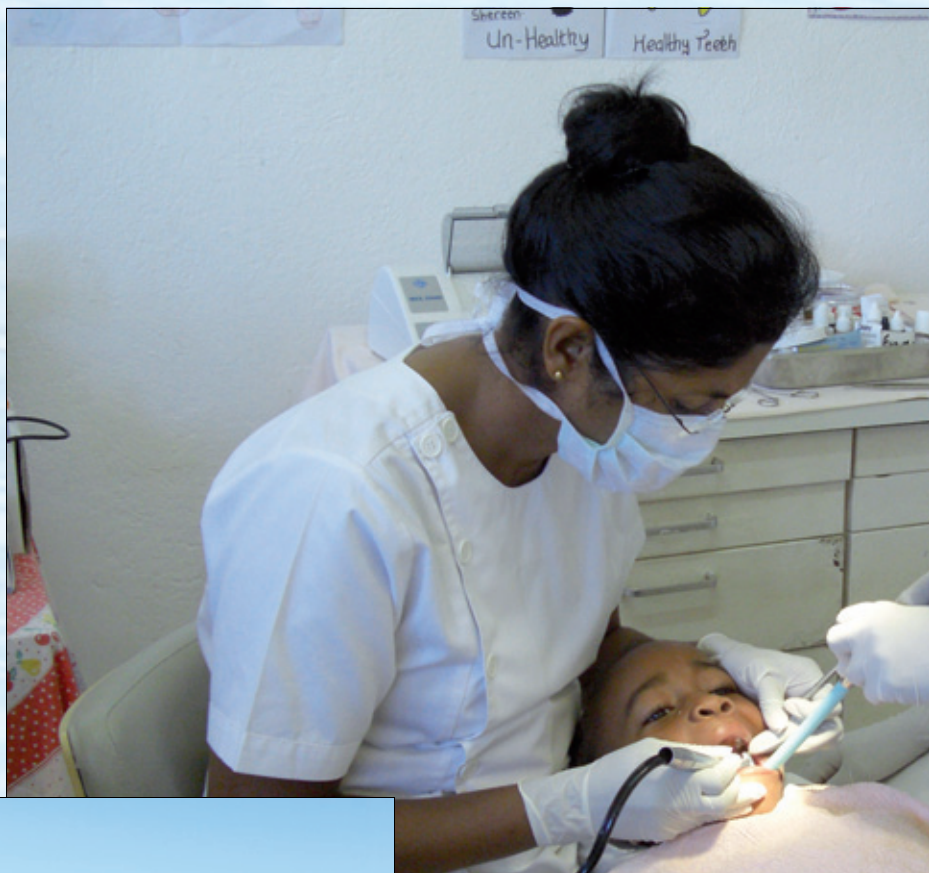
Av tannlegestudentene Kristine Torsdatter og Inger Birkelund Sørli

Seychellene er en øystat som ligger øst for det afrikanske fastlandet i Det indiske hav, nord for Madagaskar. Hovedøya er Mahé med hovedstaden Victoria, nest største øy er Praslin. Befolkningstallet er 87 476 og de offiselle språkene er seselwa, engelsk og fransk.

Seychelles Dental Services består av to store enheter, School Dental Service (SDS) og Adult Dental Service (ADS). SDS tar seg av barn og ungdom, mens ADS tar seg i hovedsak av voksne.

Tannhelsen er subsidiert av det offentlige på Seychellene, og er underlagt the Ministry of Health. Det finnes i tillegg tre private klinikker, som utfører behandlinger som det offentlige ikke kan tilby, som f.eks. implantater.

Av tannhelsepersonell finnes det tannleger, tannpleiere, tannhelsesekre-

Tannterapeut og tannhelsesekretær på skoleklinikk behandler ei tøff lita jente. Foto: Kristine Torsdatter.

Nede til venstre: La Digue, Source d'Agent, kåret til verdens vakreste strand og er ikke akkurat overfylt. Foto: Ida Sørli.

tærer og tannterapeuter (dental therapists). Tannhelsepersonell arbeider på sykehuset, eksterne klinikker og skoletannklinikker. På skoletannklinikkene har de som regel bare tannterapeut og tannhelsesekretær, og på hovedtannklinikken Yellow Roof har de spesialister; kjevekirurger (oral maxillofacial surgeon) og har nå fått ny kjeveortoped etter ett års opphold. På samme måte

Kristine opplever at mange ofte er mer engstelige for bedøvelsen enn for resten av behandlinga. Foto: Ida Sørli.

som tannlegene har kjevekirurgene fått utdannelsen i utlandet, og Seychellene har bl.a. en «u-hjelpsavtale» med Cuba om kjevekirurger for to-årsperioder. Disse utfører større og mindre behandlinger av traumer og patologi.

Det finnes ett offentlig laboratorium på Seychellene hvor det arbeider tannteknikere. Ettersom det offentlige kun betaler for løs protetik er de eksperter på del-/helproteser, og de har ikke utstyr til å konstruere fast protetik. Dersom pasientene ønsker dette, må det bestilles fra private laboratorier og da må de betale teknikerutgiftene selv.

TANNTERAPEUTENE • Tannterapeuter er en yrkesgruppe de startet med å utdanne på New Zealand pga. mangel på tannleger. Dette systemet adopterte de på Seychellene, da de også der sliter med å rekruttere tannhelsepersonell.

Både tannterapeutene og tannpleierne har et nært samarbeid med Maternal Nurse, Child Dental Nurse og School Dental Nurse for å sikre at barn ved to års alder kommer inn i SDS.

Tannterapeutene kan utføre de fleste behandlingene, men må henvise til tannlegen dersom det trengs: kirurgi, rotfylling av permanente tenner, protetik, patologiske undersøkelser, behandling av syke pasienter og resept på antibiotika.

SCHOOL DENTAL SERVICE • Siden etableringen av SDS i 1980-årene, har barns orale helse vært ansvaret til tannterapeutene. SDS er en stor del av tannhelsetjenesten på Seychellene og

består av en ledende tannterapeut og 27 tannterapeuter som jobber på distriktsklinikker og skolecampuser. Tannterapeutene gir først og fremst behandling til barn (0–20 år) og sekundært til voksne pasienter som er henvist til dem i hygieneøyemed.

SDS har som mål å gi opplæring og informasjon om tannhelse og forebygge orale sykdommer i befolkningen. De utfører undersøkelser og behandling av barna hvert år inntil de forlater skolen. Hver tannterapeut setter opp dagene selvstendig med timeavtaler som basis. SDS er også ansvarlig for alt helsefremmende arbeid.

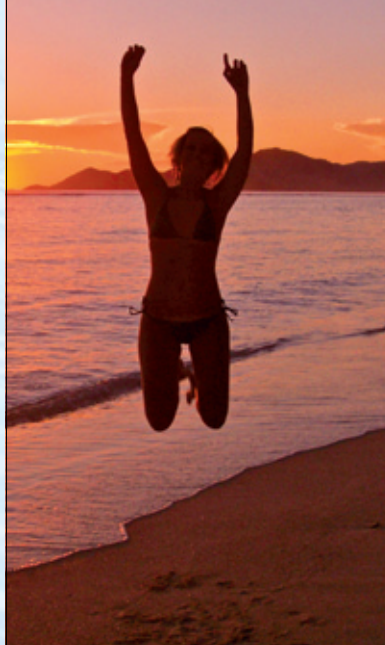
ADULT DENTAL SERVICE • Satt sammen av 13 klinikker spredt rundt på øyene Mahé, Praslin og La Digue. ADS tilbyr først og fremst behandling til den voksne befolkningen. De tilbyr også spesialistbehandling til barn som er henvist av tannterapeutene i SDS. ADS består av tannleger og spesialister

(to kjevekirurger og én kjeveortoped). Folk flest kommer først til tannlegen når de har smerter, slik at hele formiddagsøkten på alle klinikkene er satt av til akutte pasienter (såkalte R.O.P – «relief of pain»). Ettermiddagsøkten er satt av til timeavtaler. Oppmøte på timer er varierende, og mange utnytter timeavtalen til å få fri fra jobb. I tillegg får pasientene én dags sykemelding ved ekstraksjoner.

FORDELER OG ULEMPER MED SYSTEMET •

Siden 1987 har tannterapeuter blitt utdannet på Seychellene, og det er en treårsutdannelse med maksimalt åtte studenter hvert år. Så langt har 32 lokale tannterapeuter blitt utdannet, men utdannelsen er avhengig av utenlandsk ekspertise, selv om det er noe input fra lokale tannterapeuter. Ettersom de ikke har tannlegeutdanning på Seychellene er de igjen avhengig av utenlandsk ekspertise. Siden det er så mange land som er involvert vil tannhelsepersonellets bakgrunn variere, og dermed behandlingen de utøver. Det er en stor utskifting av tannlegene, slik at få pasienter får en kontinuerlig oppfølging hos en fast tannlege. Dette kan føre til at behandlinger startet av en tannlege ikke blir fulgt opp, og det kan ta lang tid før de kan fortsette hos en annen behandler. Siden det ikke finnes noen retningslinjer for tannhelsepersonell blir behandlingene som utføres veldig varierende med tanke på kvalitet og riktighet.

I tillegg møter de fleste voksne pasientene kun opp for smertelindrende behandling, men pasientene sier seg ofte fornøyd og velger å ikke komme på fortsettelsen av behandlingen. Dette fører ofte til at det blir vanskelige ekstraksjoner av rotrester, kroniske infeksjoner og ufullstendig behandling. Andre ulemper er at pasientene bryr seg lite om sin orale helse og tar behandlingen for gitt, da behandlingen er gratis. Gratis behandling er i og for seg en fordel da tilbudet blir tilgjengelig for alle, men man får inn mindre penger til å finansiere

Kristine er full av energi etter nydelige dager på La Digue. Foto: Ida Sørli.

behandlingstilbudet. Dette blir spesielt tydelig i det gamle og mangelfulle utstyret de bruker.

Fordelen med tannterapeutene er at de kan frigi tannlegene fra enklere kariesbehandling og profylaktisk arbeid, slik at tannlegene kan fokusere mer på rotfyllinger, ekstraksjoner, større oppbygginger, protetikk etc. Barna får også et nært forhold til tannterapeuten som gjerne følger dem fra de er små til de går ut av skolen. Det blir i tillegg mindre oppmøtefravær da tannterapeuten ofte har kontor på skolen og henter elevene i skoletiden uten forvarsel. Tannterapeuten har et nært samarbeid med foreldre og lærere, og de sjekker matpakkene og gir tilbakemelding til foreldrene om maten er usunn.

TANNTERAPEUTER- ET BEHOV

I NORGE? • Tannterapeutene er en mellomting mellom tannlege og tannpleier. I Norge har vi bedre tannlegedekning enn på Seychellene, og i tillegg en større andel private behandlere. I Norge ligger problemene i distriktet der det er stor utskifting og perioder med mangel på tannleger, mens tannpleierne er mer stabile. Dette har det vært fokus på, og i Tromsø har de på tannpleierutdanningen utvidet tannpleiernes behandlerrolle. De får kurs i bl.a kariesekskavering og kan

legge midlertidige fyllinger i permanente tenner, og permanente fyllinger i melketenner. De lærer også å sette mandibularblokk og ekstraksjoner. Dette gjør at de i prinsippet vil være så å si lik tannterapeutene i hva de kan gjøre. Dette er det et reelt behov for i distriktsnorge, og spesielt i nordområdene hvor det er vanskelig å rekruttere tannhelsepersonell. Dermed kan man si at det ikke er behov for tannterapeuter i Norge, ettersom tannpleierne beveger seg stadig nærmere tannterapeutene i sin kliniske praksis. Man har sett at man kan bruke tannpleierne i et bredere spekter, og samtidig ivareta pasientene. En annen grunn til å utvide tannpleiernes arbeidsområde er at de møter barnepasientene mye tidligere enn tannlegen, og klarer å opparbeide en tillit som det tar lang tid for tannlegen å oppnå. Da er det fornuftig at tannpleierne, som kjenner barnet og har tillit hos barnet, skal kunne gjøre enkle ekstraksjoner og fyllinger.

Kilder

Egne erfaringer

The Seychelles Dental Services 1900–1999, Report 2nd draft (dec 1999), Mr. H. othin, Mrs. E. Arrisol, Miss M.H. Hortense, Miss K. Samy, chapter 4 and Appendix 4.

The Seychelles Dental Service, Katline Ernesta, DipCDH; Marie-Helene Dogley, DipCDH; Elizabeth Arrisol, DipCDH, Dip Management, Harold Pothin, BDS. Seychelles Dental Service, Ministry of Health, Republic of Seychelles, s.1–13. (survey).